SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

హిందీబాలబోధ

చెన్నపురి, 1928

Record no. 659

Hindībālabōdha

Cennapuri, 1928

Record no. 659

Bibliographic Record Target

హిందీబాలబోధ : Hindi - Telugu premier with Telugu meanings / చెన్నపురి : వావిళ్ళ రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్, 1928.

32, 3 p. ;18 cm.

Record no. 659

Hindībālabōdha : Hindi - Telugu premier with Telugu meanings / Cennapuri : Vāviḷḷa Rāmasvāmiśāstrulu aṃḍ Sans, 1928.

32, 3 p. ;18 cm.

Record no. 659

హిందీబాలబోధ

HINDI-TELUGU PRIMER

WITH

TELUGU MEANINGS.

వావిళ్ల· రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్,

చెన్నపురి.

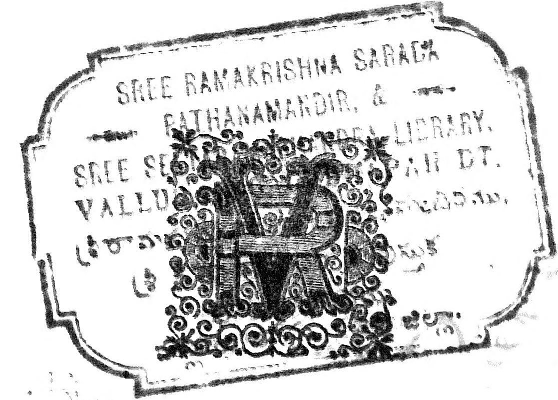
1928

హిందీబాలబోధ

HINDI-TELUGU PRIMER

WITH

TELUGU MEANINGS.

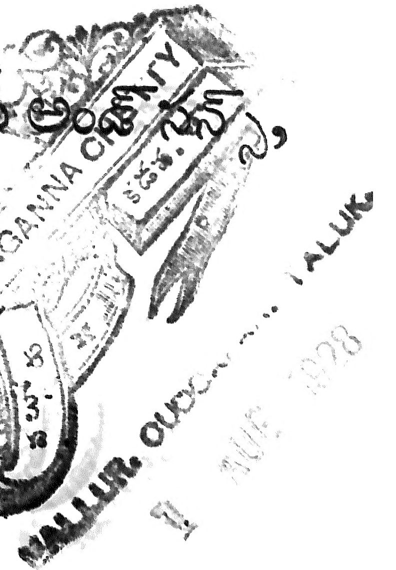

ప్రకాశకులు:

విళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

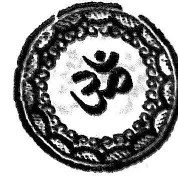
292,

చెన్నపురి.

1928

PRINTED BY
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE "VAVILLA" PRESS, MADRAS—1928.

॥ हिंदीबालबोध ॥

स्वर అచ్చులు 15.

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ
अ	आ	इ	ई	उ
ఊ	ఋ	ౠ	ఌ	ఏ
ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ए
ఐ	ఓ	ఔ	అం	అః
ऐ	ओ	औ	अं	अः

వ్యఞ్జన హల్లులు 36.

క	ఖ	గ	ఘ	ఙ
क	ख	ग	घ	ङ
చ	ఛ	జ	ఝ	ఞ
च	छ	ज	झ	ञ
ట	ఠ	డ	ఢ	ణ
ट	ठ	ड	ढ	ण
త	థ	ద	ధ	న
त	थ	द	ध	न
ప	ఫ	బ	భ	మ
प	फ	ब	भ	म

య	ర	ల	వ	శ	ష
य	र	ल	व	श	ष
స	హ	ళ	క్ష	జ్ఞ	
स	ह	ळ	क्ष	ज्ञ	

హల్లులతో చేర్చునప్పటి స్వరరూపములు.

ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ	ఋ	ౠ	ఌ
ा,	ि,	ी,	ु,	ू,	ृ,	ॄ,	ॢ,

ఏ	ఐ	ఓ	ఔ
े,	ै,	ो,	ौ,

---

(1) హిందీలో సంస్కృతభాషలోవలె హలంతశబ్దములుండవు. కాని హ్రస్వాకారాంతశబ్దముల నన్నిఁటిని హలంతశబ్దములనువలె ఉచ్చరించెదరు. ఉదా. ధన్. వన్. (ధన. వన.)

(2) హిందీలో అక్షరములు 51 అనియును 52 అనియును రెండుమతములు. రెండవమతమునందు దీర్ఘ ౡకారమునుకూడ చేర్చుకొనవలెను. హల్లులలో తెలుగులోవలె ళకారములేదు. ళకారపుపదము లన్నియును లకారముతోనే వ్రాయవలయును. మఱియును. క్ష, త్ర, జ్ఞ అనుమూడు అక్షరములును సంయుక్తాక్షరములే. అయినను సాధారణముగా సంయుక్తాక్షరముల లోవలె భేదము కొంచమైనను కానరానందున ప్రత్యేకవర్ణములనుగా గ్రహించెదరు.

संयुक्ताक्षराणि.

క్క క్ఖ క్చ క్ఛ క్ట క్త క్థ క్న క్ప క్ఫ క్మ క్య
क्क क्ख क्च क्छ क्ट क्त क्थ क्न क्प क्फ क्म क्य

క్ర క్ల క్వ క్ష క్త్వ క్ష్ణ క్ష్మ క్ష్య క్ష్ణ్య ॥ ఖ్య ॥
क्र क्ल क्व क्ष क्त्व क्ष्ण क्ष्म क्ष्य क्ष्ण्य ॥ ख्य ॥

గ్గ గ్ఘ గ్జ గ్ఝ గ్డ గ్ణ గ్ద గ్ధ గ్న గ్బ గ్భ గ్మ గ్య
ग्ग ग्घ ग्ज ग्झ ग्ड ग्ण ग्द ग्ध ग्न ग्ब ग्भ ग्म ग्य

గ్ర గ్ల గ్వ గ్ర్య గ్ధ్య ॥ ఘ్ణ ఘ్న ఘ్మ ఘ్య ఘ్ర
ग्र ग्ल ग्व ग्र्य ग्ध्य ॥ घ्ण घ्न घ्म घ्य घ्र

ఘ్ల ఘ్వ ఘ్ర్య ॥ ఙ్క ఙ్ఖ ఙ్గ ఙ్ఘ ఙ్ఙ ఙ్న ఙ్ప ఙ్భ
घ्ल घ्व घ्र्य ॥ ङ्क ङ्ख ङ्ग ङ्घ ङ्ङ ङ्न ङ्प ङ्भ

ఙ్మ ఙ్య ఙ్ర ఙ్ల ఙ్వ ఙ్క్త ఙ్గ్య ఙ్ఖ్య ॥ చ్క చ్ఖ చ్చ
ङ्म ङ्य ङ्र ङ्ल ङ्व ङ्क्त ङ्ग्य ङ्ख्य ॥ च्क च्ख च्च

చ్ఛ చ్ట చ్న చ్ప చ్మ చ్య చ్ర చ్ఛ్వ చ్ఛ్ర ॥
च्छ च्ट च्न च्प च्म च्य च्र च्छ्व च्छ्र ॥

ఛ్య ఛ్ర ఛ్వ ॥ జ్జ జ్ఝ జ్ఞ జ్ద జ్ధ జ్న జ్బ జ్భ జ్మ
छ्य छ्र छ्व ॥ ज्ज ज्झ ज्ञ ज्द ज्ध ज्न ज्ब ज्भ ज्म

జ్య జ్ర జ్ల జ్వ ॥ ఝ్న ఝ్మ ఝ్య ఝ్ర ఝ్ల
ज्य ज्र ज्ल ज्व ॥ झ्न झ्म झ्य झ्र झ्ल

ఝ్వ ॥ ఞ్చ ఞ్ఛ ఞ్జ ఞ్ఝ ఞ్ఞ ఞ్య ఞ్ర ఞ్ల ఞ్వ ॥
झ्व ॥ ञ्च ञ्छ ञ्ज ञ्झ ञ्ञ ञ्य ञ्र ञ्ल ञ्व ॥

ట్క ట్ఖ ట్చ ట్ట ట్ఠ ట్ప ట్ఫ ట్న ట్మ ట్య ట్ర ట్ల
ट्क ट्ख ट्च ट्ट ट्ठ ट्प ट्फ ट्न ट्म ट्य ट्र ट्ल

ట్వ ॥ ఠ్య ఠ్ర ॥ డ్గ డ్ఘ డ్జ డ్ఝ డ్ద డ్ధ డ్బ డ్భ
ट्व ॥ ठ्य ठ्र ॥ ड्ग ड्घ ड्ज ड्झ ड्द ड्ध ड्ब ड्भ

డ్మ డ్య డ్ర డ్ల డ్వ ॥ ఢ్మ ఢ్య ఢ్ర ఢ్వ ॥ ణ్గ ణ్ట
ड्म ड्य ड्र ड्ल ड्व ॥ ढ्म ढ्य ढ्र ढ्व ॥ ण्ग ण्ट

ణ్ఠ ణ్డ ణ్ఢ ణ్ణ ణ్ప ణ్ఫ ణ్బ ణ్భ ణ్మ ణ్య ణ్ర ణ్ల ణ్వ
ण्ठ ण्ड ण्ढ ण्ण ण्प ण्फ ण्ब ण्भ ण्म ण्य ण्र ण्ल ण्व

త్క త్ఖ త్త త్థ త్న త్ప త్ఫ త్మ త్య త్ర త్ల త్వ

त्क त्ख त्त त्थ त्न त्प त्फ त्म त्य त्र त्ल त्व

త్స త్ర్య త్న్య త్మ్ర త్మ్య త్త్వ త్థ్య త్స్న॥

त्स त्र्य त्न्य त्म्र त्म्य त्त्व त्थ्य त्स्न ॥

థ్న థ్మ థ్య థ్ర థ్వ॥ ద్గ ద్ఘ ద్ద ద్ధ ద్న ద్బ

थ्न थ्म थ्य थ्र थ्व ॥ द्ग द्घ द्द द्ध द्न द्ब

ద్భ ద్మ ద్య ద్ర ద్వ ద్ధ్య ద్ధ్వ ద్వ్య ద్మ్య ద్భ్య

द्भ द्म द्य द्र द्व द्ध्य द्ध्व द्व्य द्म्य द्भ्य

ద్భ్ర॥ ధ్న ధ్మ ధ్య ధ్ర ధ్వ॥ న్క న్ఖ న్గ న్ఘ

द्भ्र ॥ ध्न ध्म ध्य ध्र ध्व ॥ न्क न्ख न्ग न्घ

న్త న్థ న్ద న్ధ న్న న్ప న్మ న్య న్ర న్ల న్వ న్స న్హ॥

न्त न्थ न्द न्ध न्न न्प न्म न्य न्र न्ल न्व न्स न्ह ॥

ప్క ప్ఖ ప్చ ప్ఛ ప్ట ప్త ప్థ ప్న ప్ప ప్ఫ ప్మ ప్య ప్ర

प्क प्ख प्च प्छ प्ट प्त प्थ प्न प्प प्फ प्म प्य प्र

ప్ల ప్వ ప్స ప్స్య॥ ఫ్య ఫ్ల ఫ్ర ఫ్వ॥ బ్గ బ్ఘ బ్జ

प्ल प्व प्स प्स्य ॥ फ्य फ्ल फ्र फ्व ॥ ब्ग ब्घ ब्ज

బ్ఝ బ్డ బ్ద బ్ధ బ్న బ్బ బ్భ బ్ర బ్ల బ్వ॥ భ్ణ

ब्झ ब्ड ब्द ब्ध ब्न ब्ब ब्भ ब्र ब्ल or ब्ल ब्व ॥ भ्ण

భ్న భ్మ భ్య భ్ర భ్ల భ్వ॥ మ్ణ మ్న మ్ప మ్ఫ మ్బ

भ्न भ्म भ्य भ्र भ्ल भ्व ॥ म्ण म्न म्प म्फ म्ब

మ్భ మ్మ మ్య మ్ర మ్ల మ్వ మ్స మ్హ॥ య్క య్ఖ

म्भ म्म म्य म्र म्ल म्व म्स म्ह ॥ य्क य्ख

య్జ య్డ య్ణ య్ద య్న య్ప య్బ య్మ య్య

य्ज य्ड य्ण य्द य्न य्प य्ब य्म य्य

య్ర య్వ య్స॥ ర్క ర్గ ర్ఘ ర్చ ర్త్స్న్య

य्र य्व य्स ॥ र्क र्ग र्घ र्च र्त्स्न्य

ర్ణ్య ర్ఘ్య ర్ష్య॥ ల్క ల్గ ల్జ ల్ణ ల్త ల్థ ల్ద ల్న

र्ण्य र्घ्य र्ष्य ॥ ल्क ल्ग ल्ज ल्ण ल्त ल्थ ल्द ल्न

ల్ప ల్ఫ ల్బ ల్భ ల్మ ల్య ల్ర ల్వ ల్శ ల్స ల్హ
ल्प ल्फ ल्ब ल्भ ल्म ल्य ल्र ल्व ल्श ल्स ल्ह

ల్క్య ॥ వ్ర వ్య వ్ల ॥ శ్చ శ్ఛ శ్ణ శ్న శ్మ శ్య
ल्क्य ॥ व्र व्य व्ल ॥ श्च श्छ श्ण श्न श्म श्य

శ్ర శ్ల శ్వ శ్శ శ్చ్య ॥ ష్క ష్ఖ ష్గ ష్ట ష్ఠ ష్ణ ష్ప
श्र श्ल श्व श्श श्च्य ॥ ष्क ष्ख ष्ग ष्ट ष्ठ ष्ण ष्प

ష్ఫ ష్మ ష్య ష్ర ష్ల ష్వ ష్ష ష్ట్య ష్క్ర ష్క్ర్య
ष्फ ष्म ष्य ष्र ष्ल ष्व ष्ष ष्ट्य ष्क्र ष्क्र्य

ష్ట్ర ష్ట్వ ష్ప్ర ॥ స్క స్ఖ స్త స్థ స్న స్ప స్ఫ
ष्ट्र ष्ट्व ष्प्र ॥ स्क स्ख स्त स्थ स्न स्प स्फ

స్మ స్య స్ర స్ల స్వ స్స స్క్ర స్ప్ర స్త్వ స్త్ర
स्म स्य स्र स्ल स्व स्स स्क्र स्प्र स्त्व स्त्र

స్మ్య ॥ హ్ణ హ్న హ్మ హ్య హ్ర హ్ల హ్వ హ్మ్య ॥
स्म्य ॥ ह्ण ह्न ह्म ह्य ह्र ह्ल ह्व ह्म्य ॥

సూచన: 1. తెనుగు ఏవిధమున సంస్కృత ద్రవిడకర్ణాటాది భాషలతో మిశ్రమై ప్రచారమున నున్నదో అట్టులనే హిందీకూడ అరబ్బీ, పారసీ, సంస్కృతము లనుభాషలతో మిశ్రమై ప్రస్తుతము ప్రచారమున నున్నది, కావున అరబ్బీ ఫారసీ భాషలలోనున్న—ఫజుల్, ఫాయిదా ఖుషీ, గరజ్, జవాన్, జనాజా మున్నగుపదములలోని అ. క. ఖ. గ. జ. ఫ. అనునక్షరము లకు క్రిందనొక బొట్టునుంచి ఉచ్చారణ భేదమును తెలియఁజేయుదురు. ఉదాహరణము :—ఫ़జ్ల. దీనిని సంస్కృతానుసారముగా వ్రాసిన ఉచ్చారణ భేదమగును. నింగ్లీషులోని యఫ్ వలెపలుకవలసినది గనుక దీని క్రింద నొక బొట్టునువైచి ఫ़జ్ల. అని ఇట్లువ్రాయుదురు.

2. అనేకులు హిందీపండితులు చక్కనిపాండిత్యమును విమర్శన జ్ఞానమును కలవారు అయినను సాధారణముగా—మన తెనుగువారిలో—"ష, ఖ"—లకు భేదమును పాటింపనట్లుగ, హిందీలో—షకారమునకు మారుగా ఖకారము, వకారమునకు మారుగా బకారమును ఉచ్చరించెదరు, లిఖించెదరు కూడను. కాని నిజమును పరికింప నిది న్యాయ్యము కాదు.

पहिला पाठ. ప్రథమ పాఠము. (Nouns.)

१ अंगूठी ఉంగరము.	७ ओर ప్రక్కవైపు.
२ आँख కన్ను.	८ और మఱియును.
३ इधर ఇచ్చట.	९ औरत ఆడుది.
४ ईख చెఱకు.	१० कपडा గుడ్డ.
५ उधर అచ్చట.	११ खत జాబు.
६ उमदा ఉత్తమము.	१२ गवाही సాక్ష్యము.

१३ गरीब బీదవాడు.
१४ घर ఇల్లు.
१५ चेला శిష్యుడు.
१६ जल्दी శీఘ్రము.
१७ छाती ఱొమ్ము.
१८ झूट అబద్ధము.
१९ डर భయము.
२० तनखा జీతము.

విశేషములు:—హిందీలో అజంతశబ్దములు మాత్రమే ఉండుటచేత దీర్ఘాంతశబ్దములను తప్ప తక్కినవానిని, ఆఖ్, ఘుర్, జల్దీ, ఇశర్, అని యిట్లు హలంతశబ్దములనుగా నుచ్చరించుచు అజంతములనుగా వ్రాయవలయును.

హిందీశబ్దములలో అ. ఆ. ఈ. ఊ. ఏ. ఓ—అను ఈఆరు అచ్చులు అంతమందు గల శబ్దములుమాత్రమే గలవు. గాని తక్కిన ఇ. ఉ. అచ్చులంతముగాగల శబ్దములును ఋ ౠ ఌ ౡ ఐ ఔలు అంతముగాగల శబ్దములును అంతగాలేవు.

సంస్కృతములోనివగు. ఋణ. మున్నగుశబ్దములను వాడునప్పుడు ఋకారమునకు బదులుగా, రి, వచ్చి రిణమొదలగు రూపములుగా నగుచుండును.

दूसरा पाठ. రెండవ పాఠము. (Nouns.)

१ दाडी గడ్డము.
२ दही పెరుగు.
३ धन ద్రవ్యము.
४ नमक ఉప్పు.
५ नाम పేరు.
६ पानी నీళ్లు.
७ फादुषा రాజు.
८ बेटा పిల్లవాడు.(కొడుకు.)
९ भीक బిచ్చము.
१० महिना నెల.
११ यह ఇది, వీడు.
१२ रात రాత్రి.

१३ रंज దుఃఖము.
१४ लडका బాలుడు.
१५ वह అది, వాడు.
१६ शक्कर చక్కెర.
१७ षादी పెండ్లి.
१८ साथी తోట.
१९ हड्डी ఎముక.
२० हलदी పసపు.

విశేషములు:—ने. ओं. అనునీప్రత్యయములను క్రమముగా ఏకవచనబహువచనములకై వాడుచుందురు. ఉదా. बेटाने. बेटाओंने. (కొడుకులు.) ने. ओं: ప్రథమావిభక్తి ప్ర. को. ద్వితీయా చతుర్థీవిభక్తి ప్ర. से. తృ. పం, విభక్తి ప్ర. का. के. को. షష్ఠివిభక్తికి, में. पर. पास. వీటిని సప్తమీవిభక్తికిని. हो. अरे. रे. ఇవి సంబోధనకు ఉపయోగింతురు. ఉదా:—ప్ర. फादुषाने. फादुषाओं ने. ద్వి, చ. फादुषाको. తృ. పం. फादुषासे షష్ఠీ. फादुषाके సప్తమి, रातमे. సంబోధన లడకే.

तीसरा पाठ. మూడవ పాఠము. (Verbs.)

१ लाओ తెమ్ము.
२ खोलो తెరువుము.
३ रखो పెట్టుము.
४ बैठना కూర్చుండుట.
५ बोलो చెప్పుము.
६ पढो చదువుము.
७ देव ఇవ్వుము.
८ जाताहै పోవుచున్నాడు.
९ रहो ఉండుము.
१० बुलाव పిలువుము.
११ गया పోయెను.
१२ आओ రమ్ము.
१३ करो చేయుము.
१४ मिला దొరికినదా?
१५ धोओ ఉతుకుము.
१६ डराना భయపెట్టుము.
१७ पिलाना త్రాగించుట.
१८ चलो నడువుము.

१९ टूटाहै విరిగినది.

२० कौन ఎవ్వరు? ఏది?

२१ कहाँ ఎచ్చట.

२२ हैँ ఉన్నది, ఉన్నాడు.

२३ मांगना అడుగుట.

२४ कहना చెప్పుట.

1. హింందీలో క్రియలు భావరూపములు (అనగావచ్చుట, తెచ్చుట) వలె నుండును. ఉదా:—లానా. రఖనా. మొదలగునవి. వాక్యములలోనికి వాటిని మార్చునపుడు ప్రథమపురుష క్రియలు, వర్తమాన. భూతభవిష్యత్తుల యందు క్రమముగా ता, या, एगा, అను ప్రత్యయములతో చేర్పబడుచుండును. ఉదా:—లా. అనునదిధాతువు. దీనికి ప్ర. వ. लाताहै. ప్ర. భూ. लायाहै लाएगा అని రూపములగును. మధ్యమపురుష క్రియలు, ओ, या, उगे, అను ప్రత్యయములతో చేర్పబడుచుండును. ఉత్తమపురుష క్రియలు ता, आ, एंगे, అను ప్రత్యయములలో చేర్పబడుచుండును. ఉదా:— लांताहू, लाया, लायेंगे, అని రూపములగును. ప్రత్యయములు చేర్పనప్పుడు. ला, खोल, रख,అని యిట్లు ధాతువులుండును. ధాతువులకు అర్థము చెప్పునప్పుడు, लाना, खोलना, रखना, అని యిట్లు భావార్థకరూపములో నుచ్చరింపవలయును.

चौथा पाठ. నాల్గవ పాఠము. (Sentences.)

१ अंगूठी लाओ ఉంగరము తెమ్ము.

२ आंख खोलो కన్నులు తెఱువుము.

३ भींक देओ బిచ్చము పెట్టుము.

४ नाम पढा పేరుచదివెను.

५ यह जाताहै వీడుపోవుచున్నాడు.

६ धन दिया ధనమునిచ్చెను.

७ कपडा धोओ గుడ్డను ఉతుకుము.

८ पानी पिलाया నీళ్లుత్రాగించెను.

९ शक्कर मांगताहै చక్కెర నడుగుచున్నాడు.

१० पादुषासे कहो రాజుతో చెప్పుము.

११ हाड्डी टूटाहै ఎముకవిరిగినది.

१२ औरत कहाँ? ఆడుదిఎక్కడ?

१३ खत मिला? జాబు దొరికినదా?

१४ तनखा उमदा మంచిజీతము.

१५ उधर गया అటువెళ్లెను.

१६ इधर रखो ఇట్లుపెట్టుము.

१७ गरीबचेला బీదశిష్యుడు

१८ गवाहीके घर సాక్షిఇల్లు.

१९ षादी किया పెండ్లిచేసెను.

२० वह लडका ఆపిల్లవాడు.

२१ यह शक्कर ఇదిచక్కెర.

1. హింందీలో పదమధ్యమునగాని పదాంతమునగాని ప్రత్యేకముగా ఉన్న అచ్చులలో, అ, ఈ, లకు బదులుగా యకారము నుచ్చరింపవలెను. వ్రాయుటలో మాత్రము అచ్చునే వ్రాయవలయును. ఉదా:—लाओ, అని వ్రాసి లావో అని ఉచ్చరింపవలయును. ఇట్లె ఊ, ఏ, ఓ, లకు వకారము నుచ్చరింపవలయును. ఉదా:—धोओ, ధోవో, देओ, దేవో—

पांचवा पाठ. అయిదవ పాఠము.

1. అవ్యయములు.

१ नहीं లేదు.

२ यहां ఇచ్చట.

३ तहां అచ్చట.

४ जहां ఎచ్చట

५ कहां ఎచ్చట.

६ अब ఇప్పుడు.

७ तब అప్పుడు

८ कब ఎప్పుడు.

९ ऐसा ఈలాగున.

१० तैसा ఆలాగున

११ जैसा ఏలాగున.

१२ आगे తఱువాత, ముందు.

2. సర్వనామములు.

१३ मैं నేను.	१७ यह ఇది, ఈమె, వీడు.
१४ हम మేము.	१८ वह అది, వాడు, ఆమె.
१५ तुम నీవు.	१९ कलम కలము.
१६ तुमलोग, आप మీరు.	२० क्या ఏమిటి.

3. క్రియలు.

२१ पकना పండుట.	२७ खाना తినుట.
२२ पालना పాలించుట.	२८ मरना చచ్చుట.
२३ देखना చూచుట.	२९ जीना బ్రతుకుట.
२४ खेलना ఆడుట.	३० रोना ఏడ్చుట.
२५ चुराना దొంగలించుట.	३१ हसना నవ్వుట.
२६ नाचना నృత్యముచేయుట.	३२ पुकारना పిలుచుట.

३३ फूलना సంతసించుట.

1. నహీ మొదలగు పదములపైగల బొట్టు అనుస్వారముకాదు గనుక నహీం అని చదువరాదు. నహీఁ అని ముక్కుతో పలుకవలెను.

2. ఈపాఠములోని పదములన్నిటిని వల్లించుకొనుట మంచిది.

3. క్రియలు నాల్గవ పాఠములో చెప్పినట్లులు మార్చుకొనవలెను. అవ్యయములను మార్చుకొన నవసరములేదు.

4. స్త్రీవాచక శబ్దములనుగాని, స్త్రీలింగ శబ్దములను, చెప్పునప్పుడు క్రియనుగూడ మార్చి స్త్రీవాచకశబ్దము వలెనే చెప్పవలెను.

5. ఈకారాంత శబ్దములును, సంస్కృతములోని స్త్రీలింగములు నిందు స్త్రీలింగములగును. ఉదాహరణము:—పోథీ రఖీహై, సీతా చలీహై.

छठवाँ पाठ. ఆరవపాఠము.

मार्कण्डेयका उपदेश.

प्राणिमात्रके ऊपर दयाकरो. सत्य बोलो. नम्रभावसे रहो. मनको अपने आधीन रक्खो. प्रजाकी रक्षामें तत्पर रहो. अच्छेगुण ग्रहण करो. बुरे छोडो. देव और पितरोंको सन्तुष्ट रक्खो. गर्वत्याग करो. अन्तःकरण पवित्र रखो. जिसका अन्तःकरण शुद्ध नहीं उसे लाभ कुछभी नहीं होता. सत्यका फल यज्ञसेभी अधिकहै.

(हिंदी बालभारत वनपर्व.)

మార్కండేయుని ఉపదేశము.

ప్రాణిమాత్రముపై నెల్ల దయపడుము. సత్యము జెప్పుము. నమ్రభావమున మెలగుము. మనస్సును నీస్వాధీనమునం దుంచికొనుము. ప్రజారక్షణమున తత్పరుఁడ వగుము. మంచిని గ్రహింపుము. చెడును త్యజింపుము. దేవతలను పితృదేవతలను సంతసపెట్టుము. గర్వమును వీడుము. అంతఃకరణమును పవిత్రముగా నుంచికొనుము. అంతఃకరణము శుద్ధముగానెవనికుండదో వానికి ఏమియును లాభము కలుగదు. సత్యముయొక్క ఫలము యజ్ఞఫలమునకంటెను గొప్పది.

बुरा చెడ్డ. अच्छा మంచి.

2. ఈక్రిందిపదములను వల్లించి జ్ఞప్తియుంచికొనుము.

भैंस ఎనుము.	नसीब అదృష్టము.
आदमी మనుష్యుడు.	बकरी మేక.
साहेब పెద్దమనిషి.	बाप తండ్రి.

बचा బిడ్డ.	माई తల్లి.
दादा తాత.	चाचा పినతండ్రి.
बिटिया కుమార్తె.	बहू భార్య, (కోడలు.)
माली (కాపు) తోటకాపు.	बहिन् తోబుట్టువు.
दगाखोर మోసకాడు.	సోదరుఁడు.
नौकर నౌకరివాడు.	बेटा కుమారుడు.
ऊपर పైన.	अधिक } ఎక్కువ.
मन మనస్సు.	ज्यादा }
अन्तःकरण చిత్తము.	रहो ఉండుము.
शुद्ध నిర్మలము.	कुछभी కొంచెమైనను.

त्यागकरना వదలిపెట్టుట.

सातवाँ पाठ. ఏడవపాఠము.

సంభాషణ వాక్యములు.

CONVERSATION.

१ नमस्कार महाराज! అయ్యా! నమస్కారము.

२ आप खुशीसे हैं? మీరు క్షేమముగానున్నారా?

३ आपकी कृपासे— మీదయవలన.

४ आपको देखके बहुत रोज हुए మిమ్ము చూచి చాలరోజులైనది. [నెలలైనది.

५ हांजि. करीब तीन् महीने हुए అవునండీ. దాదాపు మూడు

६ अबतक कहाँ गयेथे? ఇంతవరకును ఎచ్చటికిపోయి యుంటిరి?

७ मैं पंजाबको गयाथा నేను పంజాబునకు పోయి యుంటిని.

८ अच्छा बहुत खुशीहैं మంచిది. చాలా సంతోషముగానున్నది.

९ क्या खबर है! बोलो విశేషము లేమున్నవి? చెప్పుము.

१० यह मदरसा है? ఇదిపాఠశాల!

११ उस्ताद कहां है? ఉపాధ్యాయులెక్కడ?

१२ घरको गये है ఇంటికిపోయెను.

१३ कब आवेगा? ఎప్పుడు వచ్చును?

१४ एक घडी भरमें ఒకగడియలోపల.

१५ आप बैठिये మీరు కూర్చునుండు.

१६ थोडासा दूध लाओ కొంచెముపాలను తీసికొనిరమ్ము.

१७ कल मैं यहां आया रहा నిన్న నేను ఇచ్చటికి వచ్చియుంటిని.

१८ व्रजलाल परसू आवेगा వ్రజలాలు ఎల్లుండి వచ్చును.

१९ तू कौन है? ఎవరు నీవు?

२० आपका नाम क्या है? నీపేరేమి?

आठवां पाठ. ఎన్మిదవపాఠము.

था ఉండెను.	संभालना చక్కబెట్టుట.
बडा మిక్కిలి.	आगये వచ్చెను.
जबसे ఎప్పటినుండి.	खड होकर నిలుచుండి.
राजकाज రాజ్యకార్యములు.	महात्मा మహానుభావుడు.

पृथुचक्रवर्तीजी.

राजा पृथु—वैसेतो वेनका पुत्र था. बडा धार्मिक और बडा पुण्यात्मा था. इसका पिता वेन दुराचारी नास्तिक था. पर जबसे राजा पृथुने राजकाज सँभाला, तबसे प्रजाका दुःख जाता रहा. एक दिन राजा पृथु अपनी राजसभामें बैठा हुआथा, इतनेमें सनत्कुमार मुनिजी आगये. उनके दूरसे देखकर राजा खडे होकर प्रणाम किया और तुरन्त आसन दिया. उचितरीति से पूजन किया. महात्मा सनत्कुमारजीने बहुत सन्तुष्टहोकर पृथुराजाका बहुत अच्छी उपदेश देकर गयेहैं.

రాజగు పృథువు అటుపరికించిన వేనుని కొడుకే. అయినను మిక్కిలి ధార్మికుడు. ఈయన చాలపుణ్యాత్ముడు. ఇతని తండ్రి వేనుడు దురాచారియును నాస్తికుడునైయుండెను. కాని పృథురాజు రాజకార్యములను చక్కబెట్ట దొరకొనిన నాటనుండి ప్రజలదుఃఖముకూడ ఉపశమిల్లసాగెను. ఒకనాడుపృథురాజు తన రాజసభలో కూర్చుండియుండెను. ఇంతలోననే సనత్కుమారముని అచ్చటికి వచ్చెను. ఆయనను దూరమునుండియే చూచి రాజుగారు లేచి నిలువంబడి నమస్కరించెను. సుందరమగు ఆసనమునుకూడ సమర్పించెను. తగినట్లు పూజించెను. మహానుభావుడగు సనత్కుమారుడు మిక్కిలి సంతుష్టుడై పృథురాజునకు అత్యుత్తమమగు నుపదేశమునొసంగి వెడలిపోయెను.

(హిందీ బాలభాగవతము.)

नौवा पाठ. తొమ్మిదవపాఠము.

छन्द.

गुड सा मीठाहै भगवान
बाहर भीतर एकसमान
किसका ध्यान करू सविवेक ?
जलतरङ्ग से हैं हम एक ॥ १

क्या द्विजाति क्या शूद्र ईशको
वेश्याभी भजसक्तीहै ?
श्वपचों को ही भक्तिभावमें
शुचिता कब तज सक्तीहै ?

अनुभव से कहताहूं मैं ने
उसे करलियाहैं बसम
जो चाहे सोप्रिये प्रेमसे
अमृत भराहै उस रसमें ॥ २

(from Sadhu Tukaramjee Grandha.)

गुड బెల్లము.
मिठा తీయ్యన.
खट्टा పులుసు.
कडुवा చేదు.
भगवान దేవుడు.
ध्यान करना తలపోయుట.
किसका ఎవనియొక్క.
करलिया చేసితి (ని, వి) చేసెను.
भरना నిండించుట.
बस చాలును.
भीतर లోపల.
एकसमान ఒకేవిధముగా.
मैं నేను.
चाहना కోరుట.

द्विजाति బ్రాహ్మణులు.	कहना చెప్పుట.
भजना సేవించుట.	सा వలెను.
श्वपच మాదిగవాడు.	बाहर వెలుపల.

दसवां पाठ పదియవపాఠము.

संख्यावाचक.

एक ఒకటి.	आठारह పదునెన్మిది.
दो రెండు.	उनीस పదితొమ్మిది.
तीन మూడు.	बीस ఇరువది.
चार నాలుగు.	तीस ముప్పది.
पांच అయిదు.	चालीस నలువది.
छह ఆరు.	पचास ఏబది.
सात ఏడు.	साठ అరువది.
आठ ఎనిమిది.	सत्तर డెబ్బది.
नौ తొమ్మిది.	अस्सी ఎనుబది.
दस పది.	नव्वे తొంబది.
ग्यारह పదునొకండు.	सौ నూరు.
बारह పండ్రెండు.	हजार వేయి.
तेरह పదుమూడు.	लाख లక్ష.
चौदह పదునాలుగు.	करोड కోటి.
पंद्रह పదునేను.	आधा సగము.
सोलह పదునారు.	पाव పాతికభాగము.
सत्रह పదునేడు.	पौने एक ముప్పాతిక.

सवा ఒకటింగాలు.	छठवा ఆరవ.
अढाई రెండున్నర.	सातवा ఏడవ.
पहिला ఒకటవ.	आठवा ఎన్మిదవ.
दूसरा రెండవ.	नौवा తొమ్మిదవ
तीसरा మూడవ.	दसवा పదియవ.
चोथा నాల్గవ.	ఇట్లే తక్కినవియు.
पांचवा అయిదవ.	

ग्यारहवां पाठ. పదునొకండవపాఠము.

పదమంజరి. Vocabulary

ఈ పదములను వల్లింపుము:—

१ सूरज సూర్యుడు.	१३ किनारा అంచు.
२ चांद చంద్రుడు.	१४ नदी నది.
३ धूप ఎండ.	१५ दरिया పెద్దనది.
४ चांदिनी వెన్నెల.	१६ बाविडी పెద్దబావి.
५ जमीन భూమి.	१७ जानवर మృగము.
६ पूरब తూర్పు	१८ बन्दर కోతి.
७ दाखन దక్షిణము.	१९ गाय ఆవు.
८ पश्चिम పశ్చిమము	२० तोता చిలుక.
९ बरफ మంచు.	२१ आम మామిడిపండు.
१० बरसात వాన.	२२ गुलाब గులాబిపూవు.
११ बालू ఇసుక	२४ फल పండు.
१२ गज्जी సందు.	२४ अनार దానిమ్మపండు.

२५ चावल బియ్యము.

२६ गेहूं గోధుమలు.

२७ डाल పప్పు.

२८ *पानसुपारी తాంబూలము. or వక్కాకులు

२९ तर्कारी కూర.

३० खाना భోజనము.

३१ चटनी పచ్చడి.

३२ दही పెరుగు.

३३ घी నెయ్యి.

३४ मेजा బల్ల.

३५ कुरसी కుర్చీ.

३६ परदा తెర.

३७ सीढी నిచ్చెన, మెట్టు.

३८ सूई సూది.

३९ सोना బంగారు.

४० चांदी వెండి.

४१ हीरा రత్నము.

४२ मोटा బలిసిన.

४३ कमजोर బలములేని.

४४ दोस्त స్నేహితుడు.

४५ काला నల్లని.

४६ पीला పసుపు పచ్చని.

४७ हरा ఆకు పచ్చని.

४८ सफेद తెల్లని.

४९ लाल ఎఱ్ఱని.

५० अच्छा మంచి.

५१ खराब చెడ్డ.

५२ सच्चा నిజమైన.

५३ झूठा అబద్ధమైన.

५४ मेहरबान దయగల.

५५ शरम् లజ్జ.

५६ खुश సంతోషముగల.

५७ मामा మేనమామ.

५८ बहिन చెల్లెలు, అక్క.

५९ बहनजा మేనల్లుడు.

६० मर्द మొగవాడు.

६१ जोरू పెండ్లాము.

६२ ससुर మామ.

६३ ससुरी అత్త.

६४ बदन శరీరము.

६५ कान చెవి.

६६ दांत పండ్లు.

६७ नाक ముక్కు.

* पान=తమలపాకులు or తాంబూలము. सुपारी=వక్కలు.

६८ अंगुली వ్రేలు.

६९ दिल మనస్సు.

७० पिषाब మూత్రము.

७१ बीमारी రోగము.

७२ दम శ్వాస.

७३ दरद నొప్పి.

७४ जात కులము.

७५ कुंहार కుమ్మరి.

७६ दर्जी కుట్టుపనివాడు.

७७ चमार మాదిగవాఁడు.

७८ व्यापार వర్తకము.

७९ हिसाब లెక్క.

८० कीमत వెల.

८१ असल అసలు.

८२ वसूल వసూలు.

८३ अंदाज సుమారు.

८४ खेती పొలము.

८५ खुदा దేవుడు.

८६ आदितवार ఆదివారము.

८७ सोमवार సోమవారము.

८८ मंगलवार మంగళవారము.

८९ न्हाना స్నానముచేయుట.

९० तैरना ఈదుట.

९१ बतलाना చెప్పుట,చూపుట.

९२ बदलाना మార్పుట.

९३ मिलाना కలుపుట.

९४ निकालना తీసివేయుట.

९५ फेंकना పాఱవేయుట.

९६ ढूंढना వెదకుట.

९७ मददकरना సహాయముచేయుట.

९८ छिपाना దాచుట.

९९ गाड़ी బండి.

१०० गुमान అనుమానము.

१०१ सलाह సలహా.

१०२ दाहना కుడి.

१०३ बायाँ ఎడమ.

१०४ गोल గుండ్రనిది.

१०५ मोल వెల.

१०६ चाल నడత.

१०७ माल సొమ్ము.

१०८ बेल మారేడు.

१०९ बाल వెంట్రుకలు.

११० मोहर ముద్ర.

१११ गिनना లెక్కపెట్టుట.

बारहवां पाठ. పండ్రెండవ పాఠము.

1. ఈ క్రిందివాక్యములకు హిందీని వ్రాయుము:—

(1) చక్కెర తియ్యగా నుండును. (2) రాముఁడు నిన్న వచ్చెను. (3) వాడు మీయింటికి రాలేదా? (4) ఎప్పుడువచ్చెదవు. (5) క్షేమముగానున్నావా? (6) నాపుస్తకమెచ్చటనున్నది? (7) దానిని దూరముగా పాఱవేయుము. (8) రామనాథుని వెదకుచున్నాను (9) సుమారు ఇరువదిమంది వచ్చిరి. (10) ఈయుంగరమును దాచిపెట్టుము. (11) ఇది యెంతవెల? (12) ఎన్నివస్తువులు వసూలైనవి. (13) మాదిగవాఁడు. (14) వ్రేళ్లను లెక్కపెట్టు. (15) స్నానము చేయుము. (स्नानकरो or नहाओ) (16) మీయత్తమామలు ఎచ్చటనున్నారు? (17) లెక్కలనువేయగలవా? (18) ఈదిన మేమి వారము? (19) బజారునకుపోయి పండ్లు గోధుమలు బియ్యము కూరగాయలను తీసికొనిరా. (20) తాంబూలమును తీసికొనుము.

2. ఈ క్రిందివాక్యములకు తెలుఁగు చేయుము:—

१. आठवाँ रोज. २. सत्तर रूपय्या. ३. पौनेचार. ४. क्याहै बतलाओ. ५. मैं बदल जऊंगा. ६. चावल खराब है. ७. वह सोना देताहै. ८. मेहर्बानीसे आओ. ९. भला तर्कारी अच्छाहै ? १०. सूई लियाओगें ? ११. नदीमें पानी हैं ? १२. अरे सोनार घरको गयेहैं ? १३. आप कौनसा जाताहैं ? १४. बाऐं तरफ बैठो. १५. इसका क्या मोल ? १६. तुह्मारा माल आया ? १७. पैसा गिनताहै. १८. खत है. १९. भाईको मदत करो. २०. उस लडकेको निकालदिया. २१. परसों रामजी आवेंगे—

तेरहवां पाठ. పదమూడవ పాఠము.

वंश కులము.
जन्मलेलिया పుట్టెను.
पोता మనుమడు.
चलेगया వెడలిపోయెను.
सुनकर విని.
कौन ఎవరు.
कहा చెప్పెను.
जाना పోవుట.
समयसमय మాటిమాటికి.
मारकर చంపి.
दानव రాక్షసుడు.
चढाई దండెత్తుట.
यादरक्खो జ్ఞాపకముంచికొనుము.
भाइयों సోదరులారా.
दमनकरना పోగరడంచుట.

ఈపాఠమును చక్కగా చదివి జ్ఞప్తినుంచికొనుము.

राजा कुवलयाश्व.

इक्ष्वाकुवंशमें शशादननामक राजा अयोध्यामें थे. उस शशादका वंशमे श्रावहीने जन्मलेलिया. उसका पोता कुवलयाश्वहै. कुवलयाश्वके बहुतसे पुत्रहुए. सबपुत्र विद्वान् और बलवान थे.

---

(1) चाहिये=వలెను, (కావలెను.)

(2) హిందీ, సంస్కృతమువలెనే యచ్ఛబ్దాన్వయము విధేయవిశేషణముగా గలిగియుండును.

For Example:—

నాకొక పండు కావలెను=मुझको एक फलचाहिये. or తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞను పాలించవలెను=मातापिताकी आज्ञा मानना चाहिये. or నేను పోవలెను=मुझे जानाचाहिये.

ఉదాహరణము:—

जो बालक दुष्टताकरताहे, उसको अवश्य दण्ड मिलताहे.
ఏ బాలుఁడు పెంకితనము చేయునో వానికి తప్పక శిక్ష లభించును.

कुवलयाश्वके बाप उसको राज्य देदिया और वनको तपकरनेकी इच्छासे चलेगये. यह सुनकर उत्तङ्कमहर्षिने कुवलयाश्वसे कहाकि-अब हम लोगोंकी रक्षा कौन करेगा? मेरे आश्रमके समीप मधुनामकदैत्य रहताहै. हमसबको समयसमयपर दुःखदेताहै. उसको मारकर तुम जंगलको जाना. महाराजाने यह सब सुनलिया. और अपनापुत्र कुवलयाश्वको उस काममें नियुक्तकरके चलेगया. कुवलयाश्वने उस दानवपर चढ़ाई करदी और उसको मार डाला. भाइयों—यादरखो—अपने पिताकी आज्ञाकापालन, पुत्रका कर्तव्य है. और विद्वानों सज्जनोंका कष्ट दूरकरना चाहिये. दुष्टोंका दमनकरना चाहिये— (From Hindi Bharata.)

चौदहवां पाठ. పదునాల్గవ పాఠము.

बैठाहुए కూర్చుండియుండిన.
कहनेलगा చెప్పుటకారంభించెను.
प्रशंसा స్తోత్రము.
इतनेमें ఇంతలో.
खेतोंमे పరిమడులలో.
गिरेहुये రాలిన.
दाना గింజ.
चुनकर ఏరికొని.
क्षुधा, भूखी } ఆకలి.
अतिथि ఇంటికివచ్చినవాడు.
कुटुम्बीजन ఇంటిలోనివారు.
तोभी అయినప్పటికిని.
समर्पणकरदिया సమర్పించెను.
घरमें ఇంటిలో.
अपने अपने తమతమ.
जूठन् ఎంగిలి.
मुंह ముఖము.
सोनेका బంగారపుది.
कितना ఎన్ని.
दफा మారులు.
लौटनेसेभी దొర్లినను.
नहींहोसका కాజాలదయ్యెను.

राजा युधिष्ठिर और नकुल.

* युधिष्ठिरने अश्वमेधयज्ञकरके अपूर्वदानकरनेसे लाखो मनुष्यों से प्रशंसावाक्य सुनते २ बैठाहुए. इतनेमें एकनेवला (నకుల) आया. और कहनेलगा—तुह्मारी प्रशंसा व्यर्थहै. पूर्व कालमें कुरुक्षेत्रमें एक दरिद्री ब्राह्मण-खेतोंमे गिरेहुये अनाजदानों को चुनकर अपना निर्वाह करताथा. वह दरिद्रीब्राह्मण. एकदिन भोजनकरनेकेसमय एक अपरिचित आदमी क्षुधासे पीडितहोकर अतिथिभावसे आगया. घरवाले ब्राह्मण और उसके कुटुम्बीजनभी बहुत रोजसे भूखेथे. तोभी अपने अपने सत्तू उस अतिथिको समर्पण करदिया. उस ब्राह्मणके घरमें अतिथिकी जूठनपर लोटनेसे मेरे मुँह और आधा शरीर सोनेका होगया. हे महाराज! आपका यज्ञमण्डपकी जूठनपर कितने दफे लौटनेसेभी—मेरा बचाहुआ आधाशरीर सोनेका नहीं होसका!—

(Thakur's Bharat Stories.)

पन्द्रहवां पाठ. పదునైదవపాఠము.

एकबात ఒకమాట.
एकान्त రహస్యము.
सुनलो వినుము.
रहताहै ఉంటున్నది.
जानी తెలిసికొనగలదు.
सही ఓర్చుకొనెనో.
वैभव ఐశ్వర్యము.
धन्य కృతార్థుడు.

---

* చక్కగా ఈపాఠమును చదివి జ్ఞప్తినుంచికొనుము. ఇందులోని క్రియాపదములను నామవాచకములను వేర్వేరుగా వ్రాసి నీస్వంతపదముల కలుపుచు వాక్యములను రచింపుము.

एकसमान ఒకేవిధముగా.
छोटाहै చిన్నదిగానుండినది.
कोलय కొలకు.
वास నివాసము.
सच्चा నిజమైన.
साधु సన్యాసి.
जिसने ఎవడు.
दुःखियोंको దీనులను.
अपनाय తనవారివలె.
लगावो కాగలించికొనుము.
जगाना వెలిగించుట.
जान తెలిసికొని.
व्याप्ति ప్రచారమును.
अपनावेहै తనవారివలెఉండునో.
वही అతఁడే.
पद्वी స్థానమును.
पावे పొందగలఁడు.

दोपाई.

एक बाद एकान्तमें, सुनलो जगदाधार
तेरे मेरे कर्मतो, प्रभुका क्या उपकार ! १
रहताहै सर्वत्रही, व्यापक एक समान
पर निजभक्तोंके लिये, छोटाहै भगवान्. २

తుకారాముని గ్రంథమునుండి.

छन्दः—वास उसीमें है विभुवरका, है बस सच्चा साधुवही
जिसने दुखियोंको अपनाया, बढकर उनकी बाह गई.
आत्मास्थिति जानी उसनेही, परहित जिसने व्यथा सही
परहितार्थजिनका वैभवहै है उनसेकोई धन्य नही.

कविवर बाबू मैथिलीशरणगुप्तजीका.

सोलहवां पाठ. పదియారవపాఠము.

ఈక్రింది తెలుగును హిందీలోనికి మార్చుము :—

(1) కృష్ణదేవరాయలు బహువారములు దండయాత్రలుచేసి నానారాజుల జయించి రాష్ట్రములను ఆక్రమించికొని

మహారాజ్యవిభవ మనుభవించినవాఁడగుటయకాక, పెద్దనాది సుకవీంద్రులను ఆదరించి తాను సంస్కృతాంధ్రములయందు మేలయిన కవనము సెప్పనేర్చిన కవిరాజు.

(2) ఇంటికప్పు. కందిపప్పు. మేకపిల్ల. పేదబాలుడు. మంచివేళ. మహారాజు. ఆవుతోక. చెఱువునీరు. చెఱకురసము. పెద్దఇల్లు. ఈమాటలను హిందీలోకిమార్చి ఇవి వచ్చునట్లుగా వాక్యములను వ్రాయుము.

सत्रहवां पाठ. పదునేడవపాఠము.

ఈక్రింది హిందీకి తెలుగుచేయుము :—

१. हे पुत्रों ! जो मनुष्य अन्धेहोकर संसारी बन्धनों में फँसे हुएहैं. और उपदेश देने परभी उन बन्धनोंसे छुटकारा नहीं चाहतेतो, क्या उनको वहीं पडारहने देनाचाहिए ? कभी नहीं.

२. तपस्याकरना, परमेश्वरमें भक्तिकरना, सुख और दुःखके भारसहना, किसीसे वैरभाव नकरना सबको समान समझना.

अठारहवां पाठ. పదునెన్మిదవపాఠము.

ఈక్రింది హిందీని తెలుగులో సమర్పుము :—

संस्कृतमें संज्ञावाचकशब्दोंके अन्तमें विभक्तियां जोडी जाती है हिन्दीमें यहनियम नहींहै. अंगरेजीकेसमान हिन्दीभी कई भाषाओंसे मेलकर बनीहै. हिन्दीमें कोईनियम नहीं है यहभी वैसेहै. लोगोंने अपनी अपनी अनुसार लिखते है—कभीसंस्कृतके अनुसार कभी अंगरेजीके अनुसार. परन्तु विभक्तियोंका लगाना बहुतसुलभ मालूम पडताहै.

उनीसवां पाठ. పందొమ్మిదవపాఠము.

एक मुर्ग़ा एक वृक्ष की डाल पर बैठा था। उसे देख कर लोमड़ी के मुँह में पानी भर आया। वह सोचने लगी कि किसी प्रकार इसको मार कर खाना चाहिए। परन्तु वह पृथ्वी पर थी और वह मुर्ग़ा वृक्ष पर था। पकड़ती तो कैसे पकड़ती?

उस वृक्ष के नीचे खड़ी हो कर लोमड़ी ने मुर्ग़े से कहा—"क्या तुमने ढिँढोरा नहीं सुना?" मुर्ग़े ने पूछा—"कैसा ढिँढोरा?" लोमड़ी ने कहा—"तुमको अभी तक मालूम ही नहीं! दस दिन से बराबर पंचायत हो रही थी। सारे संसार के पशु इकट्ठे हुए थे। सबने शपथें खाईं कि अब कोई एक दूसरे को न सतावेंगे और आपस में मेल से रहा करेंगे। एक प्रतिज्ञा। पत्र लिखा गया और उस पर सबने अपने अपने हस्ताक्षर किये-हमारे महराजा सिंह की उस पर मुहर हुई"। यह सुन कर मुर्ग़े ने कहा—"यह तो बड़े आनन्द की बात हुई"॥

इतने में मुर्ग़ा अपनी गर्दन उठा कर ऐसा कुड़कुड़ाया, जैसे किसी भयानक जीव को देख रहा हो। यह देख लोमड़ीने पूछा—"क्या है?" उसने कहा—"कुछ नहीं; दो शिकारी कुत्ते दौड़े चले आ रहे हैं"। यह सुन कर लोमड़ी दुम दबा कर भगने लगी। मुर्ग़े ने कहा—"क्यों, क्यों, कहाँ चली? अब तो कोई भय की बात नहीं है" लोमड़ी ने कहा—"यह तो सच है, परन्तु कहीं इन कुत्तों ने भी तुम्हारी तरह ढिँढोरा न सुना हो"॥

बालविनोदसे.

श्रीभवानीसहस्रनामस्तोत्रम्	....	०	४
श्रीकालिकासहस्रनामस्तोत्रम्	....	०	४
गद्यत्रयम्	....	०	२
आलवन्दारस्तोत्रम्	....	०	१
अमरकोशः	....	०	८
हितोपदेशः	....	०	१२
भजगोविन्दस्तोत्रम्	....	[illegible]	[illegible]
सौन्दर्यलहरीस्तोत्रम्	....	०	[illegible]
लक्ष्मीनृसिंहस्तोत्रम्	...	०	१
मुकुन्दमाला	...	०	१
भगवद्गीता मूलमात्रम्	...	०	४
बृहत्स्तोत्ररत्नाकरे प्रथमभागः	...	२	०
वृत्तरत्नाकरः	...	१	८
रघुवंशमहाकाव्यम् सव्याख्यानम्	....	१	४
भोजचरित्रम्			....
श्रीमद्वाल्मीकिरामायणम् मूलमात्रम्			....
अभिज्ञानशाकुन्तलनाटकम्			....

अपराणि च काव्यनाटकादीनि मुद्रापयिष्यन्ते

वाविळ्ल. रामस्वामिशास्त्रुलु अण्ड् सन्स्

२९२, एस्प्लनेड्, चेन्नपुरी.

END OF
TITLE